

SVENSKA
OBEROENDE
MUSIKPRODUCENTER

Stockholm den 15 november 2022

Till Justitiedepartementet

103 33 Stockholm

ju.remissvar@regeringskansliet.se

ju.L3@regeringskansliet.se

Yttrande: Remiss av SOU 2022:23

En oavvislig ersättningsrätt?

Om SOM

Svenska Oberoende Musikproducenter (SOM) representerar över 300 independentbolag, varav flera är artister som ger ut sin egen musik. Våra medlemmar är kunniga och entusiastiska musikentreprenörer som genom sin verksamhet främjar kulturell mångfald, musikutgivning och artistutveckling i alla genrer. Föreningen grundades 1974 och är världens äldsta intresseorganisation för s.k. independents. SOM är en aktiv medlem i Impala och World Independent Network (WIN) som samlar tusentals independentbolag i världen.

Sammanfattning

SOM var inte en del av utredningens "expertgrupp" och valde därför att på eget bevåg inkomma med ett skriftligt inspel till utredningen för att delge våra synpunkter på förslaget om "en oavvislig ersättningsrätt". Vår inställning mot bakgrund av våra medlemmars intressen som masterägare och fonogramutgivare är i korthet följande:

- **SOM tillstyrker utredningens bedömning att det inte finns tillräckliga skäl att inför en s.k. "oavvislig ersättningsrätt".**
- **SOM tillstyrker förslaget att PRV ska tillhandahålla en förteckning över personer som har förklarat sig villiga att medla i tvister om tillämpning av de bestämmelser som**

SOM
info@som.se
+46(0)60122202

Paviljongvägen 17
852 40 Sundsvall
www.som.se

SVENSKA
OBEROENDE
MUSIKPRODUCENTER

genomför ersättningskapitlet i DSM-direktivet i svensk rätt, samt tillhandahålla information om medling som tvistelösningsform i sådana tvister.

- SOM invänder mot utredningens förslag om ändring i URL 45 § innebärande att 30 § enligt det framlagda förslaget Ds 2021:30 också skulle vara tillämplig på utövande konstnärer.

SOM:s yttrande

Det är svårt och tar tid att skapa intäkter av immateriella rättigheter, i synnerhet musik. Upphovsrätt kan överlåtas helt eller delvist på en mängd olika vis. Avtalsfriheten är därför helt central för varje upphovsperson och annan rättighetsinnehavare som vill ta till vara sin ekonomiska rätt. De tre rättighetskategorier upphovsrättslagen (URL) skyddar är beroende av varandra. *Upphovspersonen* behöver en *utövande konstnär* som framför de låtar som skrivs, och genom *framställarens (musikbolagets)* investering i inspelning av artisters och musikers prestationer kan musiken exploateras och spridas till människor över världen. Det är viktigt att komma ihåg att de tre ensamrätterna kan rymmas i en och samma person.

Den digitala utvecklingen har förändrat hur musik når konsument, och musikbolagens distribution av CD och vinyl till skivbutiker har ersatts av distribution av digitala filer till digitala streamingtjänster som exempelvis Spotify. Streaming är dock fortfarande i huvudsak exploatering av inspelningar – inte broadcasting.

Efter att ha läst SOU 2022:23 konstaterar vi att utredningen på ett ambitiöst sätt lagt sig vinn om att kartlägga och försöka förstå den ganska komplexa väv av rättigheter och överlåtelser som utgör musikbranschen. Vad gäller förslagen om "*en oavvislig ersättning*" samt *alternativ tvistelösning* tillstyrker vi utredningens förslag och finner sammantaget de överväganden som gjorts avvägda och rimliga.

Vad gäller *andra åtgärder* ställer vi oss **avvisande till utredningens förslag om en ändring i URL 45 §** så att URL 30 § (som den formulerats enligt Ds 2021:30) också skulle vara tillämplig på utövande konstnärer. Nämnade förslag innebär att när en utövande konstnär överlåter sin

SVENSKA
OBEROENDE
MUSIKPRODUCENTER

rätt att överföra ett framförande till allmänheten eller att framföra det offentligt, ska överlåtelsen gälla för en tid av tre år och inte medföra ensamrätt.

Förändring i presumtionen om överlåtelse ger konsekvenser och ökat behov av skriftliga avtal

Även om URL 30 § enligt Ds 2021:30 är dispositiv, innebär förslaget en **förändring i presumtion om överlåtelse av rättigheter gällande utövande konstnärer**, i synnerhet vad gäller anlitande av studiomusiker för inspelning. På sid 94 uttalar utredningen att **den föreslagna bestämmelsen är en avtalstolkningsregel**. I förening med en annan avtalstolkningsregel på det upphovsrättsliga området – specifikationsprincipen - framkommer därmed ett tydligt **ökat behov av skriftliga avtal**, något som utredningen uttalat önskar.¹

Som utredningen själva konstaterar² regleras studiomusikernas tjänsteprestation för uppdragsgivaren (till skillnad från samarbeten mellan artist och utgivare) sällan genom skriftliga avtal. Självklart kan det vara bra att även detta område regleras i skrift, men här finns en lång tradition av (lika bindande) muntliga avtal som kan vara svår att förändra. SOM framhåller att ökade kostnader för framtagande av skriftliga kontrakt kommer drabba de artistdrivna bolagen och andra independents hårdare än de större musikbolagen.

Effekten av ändringsförslaget orimlig då rättighetshavargruppen utövande konstnärer inte är homogen

Den föreslagna skrivningen i URL 30 § kan lämpa sig för upphovspersoner och deras verk, men **rättighetshavargruppen utövande konstnärer på musikens område är inte homogen**, varför SOM menar att den föreslagna ändringen av URL 45 § inte är lämplig. Det råder skilda förutsättningar för gemensam upphovsrätt jämfört med närstående rättigheter som skapats av flera parter, varför reglerna får olika effekt på upphovspersoner jämfört med på utövande konstnärer.

---

¹ SOU 2022:23 s. 173 ff.

² SOU 2022:23 s.118.

SVENSKA
OBEROENDE
MUSIKPRODUCENTER

Två eller fler upphovspersoner som gemensamt skapat ett musikaliskt verk kan ha olika procentuell andel av verket, men pengarna upphovspersonerna delar på kommer från samma intäktskällor, dvs i huvudsak genom STIM. Även den exploatering som görs via någon upphovspersons musikförlag, såsom synkroniseringsupplåtelser, blir en gemensam intäktskälla. Exempelvis kan en upphovsperson utan musikförlag dra fördelar av prestationer från medkompositörens musikförlag, då musikförlaget bara kan ge licens avseende sin del, och alla upphovspersoners medgivande fordras för synkupplåtelsen. Så är dock inte förutsättningarna vad gäller närstående rättigheter.

Rättighetshavargruppen *utövande konstnärer* utgörs bl a av både *artister* och *studiomusiker* - två utövargrupper med helt olika ansvar och åtagande för att den inspelade musiken ska generera intäkter. Artisten är den utövare som genom sitt varumärke, turnerande och medverkan till promotionarbete under lång tid arbetar hårt för att bära fram den inspelade musiken till publiken. Studiomusikerns roll som utövare innebär att komma in och utföra sin prestation i samband med inspelning, varefter musikerns uppdrag är fullgjort.

Utövande konstnärer kan välja att överlåta ensamrätten till sina prestationer för vissa inspelningar på ett musikbolag. Därmed uppkommer framställarens ensamrätt till inspelningen. Musikbolagets investering i inspelning är samtidigt en investering i artistens namn och varumärke, ett värde artisten tar med sig när åtagandet om överenskomna inspelningar för bolaget är fullgjort.

I ljuset av detta finner SOM det **inte rimligt att genom den föreslagna lagändringen ge dessa olika utövande konstnärer lika stor rätt att hindra vidare spridning av inspelningen de båda medverkar på.**

Skillnaden mellan artistens och studiomusikerns roller och ansvar avspeglas i olika avtalsförhållanden och ersättningsformer, där artisten uppbär royalty och studiomusikern normalt får en fast ersättning som utbetalas vid prestationen. Utöver detta uppbär både artist och studiomusiker ersättning för sina närstående rättigheter via SAMI från nyttjande av inspelningarna, vilket är en form av royalty.

Utredningen är till synes införstådd med rättighetshavarnas olika roller och förutsättningar, men uttrycker trots detta sin mening att *”det knappast finns några skillnader i skyddsbehov mellan uphovsmän och utövande konstnärer som motiverar den nuvarande särbehandlingen. Det gäller även med beaktande av de konsekvenser som det förstärkta skyddet medför*

SVENSKA
OBEROENDE
MUSIKPRODUCENTER

*för de utövande konstnärernas avtalsparter*³ SOM delar inte denna uppfattning och förbluffas över att utredningen i sina överväganden⁴ uttalat väljer att inte ta hänsyn till förslagets inverkan på masterägarens närstående rättigheter som framställare enligt 46 § URL.

Musikbolagen är inte heller en homogen grupp. Det är en enorm skillnad mellan ett multinationellt sk majorbolags förutsättningar och de för en liten independent som investerar i modiga utgivningar av musik i smala genrer. Artister som spelar in och ger ut sin egen musik ger ett tredje perspektiv på vad som är ett musikbolag idag. Alla är dock framställare enligt URL med ensamrätt till sina inspelningar.

Utredningen konstaterar helt riktigt att de utövande konstnärer som deltar i olika inspelningar ofta är något fler än upphovspersoner och att den föreslagna *”regleringen därför medför en större risk för att de rättigheter som ingår i en inspelning splittras”*⁵. Trots detta anser utredningen inte att det är någon större skillnad mellan upphovspersoner och utövande konstnärer, och åtminstone inte någon som motiverar särbehandling. SOM invänder mot detta, bl a med hänvisning till ovan redogjorda förutsättningar. Har utredningen trots allt inte förstått vad en sådan splittring av rättigheterna skulle kunna innebära?

En möjlig effekt av förslaget är exempelvis att en studiomusiker som, mot arvode men utan skriftligt avtal, spelat tamburin på en inspelning efter tre år plötsligt skulle kunna motsätta sig att inspelningen används, oavsett hur artisten eller andra medverkande på inspelningen ser på det, och tvinga fram en förhandling om, eller vägra, en ny överlåtelse. SOM anser inte detta rimligt. Den ekonomiska skada en sådan situation skulle innebära för dels artisten, dels det musikbolag som investerat i inspelningen går inte att överblicka.

Förslaget om ändringarna i URL 45 § bör därför avvisas.

Avslutande kommentar

Under covid-krisen har SOM påtalat behovet av ordentliga stödinsatser för utövare och sektorn som helhet, samt vikten av uppföljning så att pengarna hamnar rätt, och verkar

---

³ SOU 2022:23 s. 175.

⁴ SOU 2022:23 s. 174 f.

⁵ SOU 2022:23 s. 175.

SVENSKA
OBEROENDE
MUSIKPRODUCENTER

internationellt för en bättre maktbalans så att digitala tjänster och streamingplattformar betalar rimliga ersättningar.

Independentbolagen är pionjärer i frågor om ersättningar i den digitala eran, och tog redan 2014 fram *Fair Digital Deals Declaration*⁶ via WIN, för att bl a. främja transparens i avräkningar och skälig ersättning till artister från digital exploatering.

År 2021 publicerade IMPALA, uppropet *10 steps to reform streaming models*⁷ i syfte att göra streaming mer rättvis och främja en dynamisk, trovärdig och ansvarstagande framtid för artister, musikbolag och musikkonsumenter. Detta upprop innefattar en uppmaning till musikbolag att betala en rättvis royalty till artister för digital exploatering.

SOM stödjer artiklarna 18 – 22 i EU:s copyrightdirektiv om lämplig och proportionell ersättning, transparenskrav, avtalsanpassningsmekanism och alternativt tvistelösningsförfarande, och finner det högst angeläget att artikel 17 och direktivet i sin helhet implementeras i svensk lag.

För SOM,

Eva Karman Reinhold, ordförande

---

⁶ <https://winformusic.org/fair-digital-deals/>

⁷ <https://www.impalamusic.org/10-steps-to-reform-streaming-models/>